

СТАНОВИЩЕ

**от доц. д-р Маргарита Ангелова Стефанова-Бакрачева,
СУ Св. Климент Охридски**

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление: 3.2. Психология, Докторска програма: „Педагогическа и възрастова психология“

Автор: Кристина Родиславова Овчарова
Тема: **Емоционална диференциация и психично благополучие в ранна зряла възраст**
Научен ръководител: доц. д-р Кирилка Тагарева

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РЗЗ-1391 от 23.04.2021 г. на Ректора на Пловдивския университет Паисий Хилендарски съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема Емоционална диференциация и психично благополучие в ранна зряла възраст за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.2. Психология, докторска програма: „Педагогическа и възрастова психология“. Автор на дисертационния труд е Кристина Родиславова Овчарова - редовен докторант към катедра Психология с научен ръководител доц. д-р Кирилка Симеонова Тагарева от ПУ Паисий Хилендарски.

Представеният от Кристина Родиславова Овчарова комплект материали на хартиен носител е в съответствие с чл. 36(1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ.

През 2012 г. Кристина Овчарова придобива степен бакалавър по психология в ПУ Паисий Хилендарски, а през 2016 г. завършва магистърската програма по Клинична и консултативна психология в СУ Св. Климент Охридски. От 2018 г. е докторант в ПУ Паисий Хилендарски, докторска програма Педагогическа и възрастова психология. За периода от 2012 г. до момента има професионален опит като консултант на деца и младежи на Национална телефонна линия за деца към фондация Анимус, а от 2018 г. е хоноруван лектор и обучител в Педагогическия факултет и Департамента за квалификация и професионално развитие на педагогическите специалисти на ПУ Паисий Хилендарски. За периода 2011 г. – 2016 г. има завършени курсове и обучения по системно консултиране на семейства, двойки и индивиди; психодиагностика на деца и възрастни; осигуряване на социална подкрепа на жертви на трафик; консултиране на пострадали от насилие по телефона; обща психодиагностика и завършен модул група за личен опит. От 2010 г. до момента е била участник в проекта. От 2012 г. до 2020 г. е представила изследвания на три научни форума.

2. Актуалност на тематиката

Въпросът за оптималната лична ефективност в парадигмата на позитивната психология е актуален, а психичното благополучие се разглежда като значимо не само в индивидуален, но и в социален и икономически аспект. Обвързването му с диференциацията на Аз-а е по-слабо разработена изследователска линия. Концепцията за процъфтяването и емоционалната диференциация е логично отнесена към периода на ранна зрялост от перспективата на психосоциалното развитие и факта, че зрелостта е оптималното време за разгръщане на двата конструкта. Акцент на изследването са семейните отношения и значението им за емоционалната диференциация и благополучието.

Целта на изследване е проследяване на връзката между по-високите нива на емоционална диференциация и психично благополучие в контекста на теорията за семейните системи и е операционализирана в пет ясно и коректно формулирани задачи.

Разработваната тема е както актуална, така и иновативна и има значимост и приложимост и в научен, и в приложен план.

3. Познаване на проблема

Докторантката демонстрира много високи умения за съдържателен анализ на научна литература. Познава в дълбочина състоянието на изучаваните въпроси и най-новите тенденции в изследванията. Суъмяла е да поднесе стегнато, концептуално издържано и в логическа последователност връзките между конструктите и да аргументира обвързването на парадигмите на психично благополучие и емоционална диференциация в призмата на възрастово развитие и системните отношения. Обзорът на изследванията е съдържателен и в съпоставителен план, акцентирани са основните моменти в различните подходи. В целия текст личи много задълбочено познаване на проблема и аналитични умения за структуриране на текста.

4. Методика на изследването

Дизайнът на изследването е прецизен. Издигнатите хипотези и използваните методи са прецизно подбрани в съответствие с поставената цел на изследването. Използваните инструменти – Скала за психично благополучие и Скала за изследване на диференциацията на Аз-а – кореспондират с поставените задачи и обвързването на евидемоничната перспектива на благополучие, избрана от докторантката, с диференциацията на Аз-а. Адаптацията на въпросниците и ходът на изследването са коректно описани.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд се състои от 232 страници и е с класическата структура в увод, три глави, изводи и заключение. Теоретичната и емпирична части са добре балансирани. За изследването са използвани 344 източника, като следва да се отбележи, че голяма част от тях са нови публикации, както и че докторантката е отделила внимание на изучаването на провежданите психологически изследвания и в България.

Първата глава включва три параграфа, първият от които представя емоционалната диференциация в системната перспектива, вторият анализира подходите и изследванията в областта на психичното благополучие, а третият разглежда развитието през целия живот. Втора глава съдържа дизайна на изследването, а трета – описанието на резултатите.

В теоретичния обзор авторката прави прецизни уточнения на термини и понятия, които се използват взаимозаменяемо и извежда техните демаркация и конотации. Целият труд е ясно структуриран и върви плавно, като отделните части са логически обвързани. Ясно открити са авторската позиция и избраните парадигми. Теоретичният анализ е коректен, а огромно количество материал е синтезирано в кохерентна рамка, без излишни утежнения на текста. Приведени са теоретичните постановки с фокус емпиричните потвърждения. Докторантката показва изключително високо ниво на боравене с научна литература и ясно откроява своята позиция и принос.

Изследвани са 344 лица на възраст 20-40 години, които са относително равномерно разпределени по пол, възраст, образование, местожителство, партньорски статус, собствени деца, трудова заетост и месечни доходи. Резултатите са коректно обработени и анализирани, визуализирани по подходящ начин. Докторантката показва и добро познаване и подбор на статистически методи. Изводите от проведеното изследване са много добре формулирани

Имам незначителни технически забележки. Би могло да се подчертаят основанията за извеждане на хипотезите, доходът като променлива би могъл да се измери като субективната оценка, а не като личен месечен доход. Наименованията на параграфите на глава 3 – „5.1. Корелационен анализ“ и „5.2. Регресионен анализ“ би могло да се формулират съдържателно като „Връзки между.../ Влияние на ...“. На с. 149 е посочена статистическа значимост на подгрупа от 3 изследвани лица, което не може да се интерпретира предвид броя по показателя.

Напълно приемам шестте очертани приноса, които са много добре формулирани и реално постигнати. Те се отнасят до научна, методическа, академична и практическа приложимост на резултатите.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Представени са пет публикации, всички свързани с темата на дисертационното изследване, които са самостоятелни. Три от публикациите са доклади и две статии.

Считам, че получените резултати и формулираните приноси са лично дело на докторантката.

7. Автореферат

Авторефератът в пълна степен отразява съдържанието и резултатите на дисертационния труд.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръчвам дисертационният труд да бъде публикуван и популяризиран. Получените резултати, че в по-високите възрастови групи са по-високи нивото на възприемано благополучие и равнище на диференциация на Аз-а са репликация на установени тенденции, която може да бъде разгледана и във взаимовръзката си през перспективата на подкрепа на постигането им. Моделът за планиране на интервенции може да се потърси чрез себеприемането и автономността, които в най-висока степен се повлияват от по-ясната емоционална диференциация. Такава форми на индивидуална и групова практическа приложимост са конкретно допълнение към очертавания принос 6.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, правилника за прилагането му, Правилника на ПУ Паисий Хилендарски за приложение на ЗАСРБ и изискванията на Факултета по педагогика на ПУ Паисий Хилендарски.

Докторантката доказва, че притежава знания и умения за самостоятелно планиране и провеждане на изследване.

Убедено давам своята положителна оценка и предлагам на уважаемото жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Кристина Родиславова Овчарова в Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки
Професионално направление: 3.2. Психология.

07.05.2021 г.

Изготвил становището:

доц. д-р Маргарита Бакрачева